

Голові спеціалізованої вченої ради
ID 7766
Запорізького національного
університету
доктору наук з державного
управління, професору
БІКУЛОВУ Даміру Тагіровичу

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертаційну роботу Акули Катерини Юріївни
«Участь громади в муніципальному управлінні»,
поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю
281 Публічне управління та адміністрування

Рецензована дисертаційна робота здобувачки Акули Катерини Юріївни
«Участь громади в муніципальному управлінні» свідчить про актуальність
вибраної теми, обґрунтованість своїх наукових суджень та висновків, а також
наукову новизну та практичне значення отриманих результатів

Актуальність теми дисертаційного дослідження.

Дисертаційне дослідження К.Ю. Акули присвячено пошуку оптимальних шляхів забезпечення участі громади у муніципальному управлінні. Цей дослідницький вектор безпосередньо корелює з конституційними нормативами демократичного розвитку як на національному, так і місцевому рівні і водночас спрямований на пошук конкретних публічно-управлінських механізмів виявлення та оперативного реагування на потреби місцевих громад. При налагодженій системі взаємодії місцеві органи влади мають прямий контакт з населенням, що дозволяє їм краще розуміти специфіку спільноти, її проблеми і потреби. Це, в свою чергу, сприяє розробці програм і проєктів, що, безпосередньо впливають на якість життя громадян.

Актуальність теми дисертаційного дослідження посилює її відповідність вирішенню стратегічних завдань, пов'язаних зі здійсненням реформи децентралізації. Представлений у дисертації аналіз містить оригінальний підхід до пошуку адекватних форм делегування повноважень з центрального рівня на місцевий задля зниження адміністративних бар'єрів, що часто гальмують процеси реальної участі громади у процесі ухвалення рішень.

Інший важливий вимір актуальності теми дисертації – її зв'язок із вирішенням завдання щодо забезпечення сталого розвитку територій за допомогою згуртування та активізації місцевих громад як реальних суб'єктів муніципального управління. Зміцнення місцевої демократії – ключова передумова здатності муніципальних органів влади консолідувати інтереси громади, що дозволяє створювати комплексні стратегії розвитку, які враховують екологічні, соціальні та економічні фактори. Це включає

управління природними ресурсами, розвиток інфраструктури, соціальних послуг, підприємництва та інші аспекти, що сприяють загальному добробуту громади.

Основні наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані в дисертації, ступень їх обґрунтованості та достовірності.

Сформульовані в дисертації наукові положення, висновки та рекомендації відповідають вимогам, що пред'являються до такого роду досліджень.

Метою дисертаційної роботи є розробка проєкту імплементації європейських стандартів участі громади в муніципальному управлінні в Україні.

Об'єкт дослідження – сфера муніципального управління.

Предмет дослідження – участь громади в муніципальному управлінні.

Досягнення визначеної мети зумовило необхідність вирішення таких завдань: проаналізувати історичну генезу та сучасний стан наукового дослідження участі громади в муніципальному управлінні; уточнити зміст понять «громада», «муніципалітет», «муніципальне управління», «участь в муніципальному управлінні»; обґрунтувати принципи та методи дослідження участі громади в муніципальному управлінні; визначити інституціональні моделі формування механізмів участі громади в муніципальному управлінні; проаналізувати нормативно-правові засади формування механізмів участі громади в муніципальному управлінні; розкрити тенденцію зміцнення механізмів прямої участі громади у сучасному муніципальному управлінні; здійснити соціальну рекогносцировку громади як підґрунтя удосконалення її участі в муніципальному управлінні; проаналізувати партисипативну демократію як інноваційну форму муніципального управління; визначити інноваційні інструменти самоорганізації громади як учасника муніципального управління.

Мета і завдання дослідження узгоджуються з обраною темою. Усі поставлені завдання розкриті послідовно й ґрунтовно.

Теоретико-методологічна основа дисертації ґрунтується на історичному, системному, синергетичному, інституціональному та порівняльному підходах, застосування яких дозволяє комплексно розкрити зміст досліджуваних явищ та процесів.

Структура тексту побудована логічно, що сприяє висвітленню різних аспектів проблеми. Висновки та рекомендації природно випливають із отриманих результатів наукового аналізу. Дисертація вирізняється чіткою структурою, що включає вступ, три розділи (поділені на дев'ять підрозділів), висновки до кожного розділу, загальні висновки, список використаних джерел та додатки.

Зміст дисертації відображений у фахових публікаціях автора, додатково тему розкривають результати авторського дослідження.

Наукова новизна одержаних результатів у вирішенні наукового завдання щодо розвитку теоретичних засад та обґрунтування науковоприкладних рекомендацій з удосконалення участі громади в муніципальному управлінні.

Найсуттєвіші результати дисертаційного дослідження, які містять наукову новизну, полягають у тому, що:

вперше:

– запропоновано концептуальну схему інституціональної участі громади у муніципальному управлінні в Україні, яка представлена блоками механізмів прямої участі громади, представництва, консультативних органів, зовнішніх впливів, індикаторів успішності та бар'єрів взаємодії;

– запропоновано імплементацію в Україні досвіду німецького *verein* як форми самоорганізації населення, яка базується на ціннісному відношенні та служінні соціальному благу, щільних горизонтальних зв'язках у спільноті та регулярній взаємодії з муніципальною владою;

удосконалено:

– дефініцію громади, яка базується на включенні двох груп складових: об'єктивних, які фіксуються у нормативних актах (територія, політична самостійність, наявність бюджету, можливість проведення фіскальної політики) та суб'єктивних, пов'язаних з ціннісною сферою членів громади та їх соціальною діяльністю (соціально-культурні зв'язки, ідентифікації себе як окремої спільноти, планування майбутнього з урахуванням її розвитку);

– дефініцію муніципального управління як закріплену законодавством практику реалізації місцевою владою покладених на неї зобов'язань щодо керування територією, яка проводиться у співпраці з громадою та реалізує суб'єкт-суб'єктні відносини. Муніципальне управління розглянуте як таке, що виходить за межі реалізації господарських функцій та охоплює всі сфери життєдіяльності громади.

дістало подальшого розвитку:

– теоретико-методологічні засади дослідження участі громади в муніципальному управлінні як діалогового процесу, заснованого на партисипативних засадах, широкій представленості всіх соціальних груп, залученні молоді, акумуляції та обміну практиками, які довели власну ефективність;

– розкриття механізму взаємодії муніципальної влади та громади в процесі реалізації цілей сталого розвитку зокрема в аспектах гідної праці та економічного зростання, скорочення нерівності, сталого розвитку міст і громад, розвитку партнерства;

– вивчення специфіки взаємодії громади та муніципальної влади в умовах дії правового режиму воєнного стану, яке характеризується суперечливим нерівномірним розвитком: при покращенні організаційно-адміністративного рівня взаємодії, зокрема у розрізі міжнародної співпраці, відбувається звуження практик взаємодії, які реалізуються на місцях, особливо в прифронтових областях країни.

Дисертаційна робота виконана у рамках науково-дослідної теми «Публічно-управлінські механізми розвитку соціальної держави» (реєстраційний номер 0123U103000) кафедри філософії, публічного управління та соціальної роботи Запорізького національного університету.

Перший, теоретико-методологічний розділ представленої дисертаційної роботи починається з розгляду історичної генези досліджуваного процесу і завершується аналізом сучасних концепцій і теорій. У тексті дисертації проаналізований зміст понятійного апарату, уточнені дефініції понять «грумада», «муніципальне управління» та «участь в муніципальному управлінні», що виступає одним з пунктів новизни. Крім того, обґрунтовано використання комплексу методологічних підходів, застосування яких забезпечує отримання обґрунтованих, науково достовірних результатів.

Другий розділ присвячено механізмам участі громади в муніципальному управлінні. Зміст розділу також розкриває елементи наукової новизни роботи, зокрема розроблену автором схему сучасної інституціональної моделі участі громади у муніципальному управлінні в Україні (с.68), таблицю порівняльного аналізу інституціональних засади участі громади в муніципальному управлінні на прикладі України та ФРН, що також є авторською розробкою (с. 76).

Третій розділ присвячений пошуку інноваційних форм та засобів удосконалення участі громади в муніципальному управлінні. Зокрема, виконаний аналіз інструментів соціальної рекогносцировки громади, розкриті механізми партисипативної демократії, розроблені рекомендації щодо удосконалення системи залучення громади до муніципального управління через використання німецької моделі *verein* як форми самоорганізації населення. Відзначимо також представлені у цьому розділі результати авторського дослідження оцінки рівня залученості громади до різних видів діяльності (експертна оцінка).

Зміст роботи та наукових фахових публікацій автора свідчить про належний рівень обґрунтованості роботи, підтверджує її науковість та достовірність. Додатково результати наукових пошуків автора та їх апробація підтверджені участю у міжнародний та всеукраїнських науково-практичних конференціях.

Теоретичні напрацювання та практичні рекомендації авторки використовуються в роботі районної адміністрації Запорізької міської ради по Олександрівському району (довідка про впровадження №155 від 03.05.2024 р.)

Основні положення дисертаційної роботи опубліковано в 10 наукових працях, у тому числі – 5 статтях в наукових фахових виданнях, із них 1 стаття – в зарубіжному фаховому виданні за напрямом дослідження, 5 – тез конференцій.

Основні положення й висновки дисертації можуть використовуватися фахівцями під час написання підручників і навчальних посібників, створення навчально-методичної літератури; у роботі органів місцевого самоврядування та у процесі формування сучасних засад публічного регулювання участі

громади в муніципальному управлінні.

Практичне значення і впровадження результатів дослідження полягає в обґрунтуванні використання проєктного підходу, стратегічного планування та учасницького проєктування для ініціації та підтримці впровадження змін у громаді; проведення на регулярній основі соціальної рекогносцировки стану громади задля об'єктивної оцінки її потенціалу та поточного стану; для підвищення ролі муніципальних громадських організацій, ініціативних груп та активістів як агентів соціальних змін і оновлення механізмів самоорганізації населення. Також результати дисертаційного дослідження мають практичну цінність для викладення навчальних дисциплін при підготовці бакалаврів та магістрів за спеціальністю «Публічне управління і адміністрування».

Загальні висновки дисертаційної роботи в повній мірі відповідають її змісту, зміло та конкретно представляючи основні результати дослідження.

Наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані К.Ю.Акулою, є результатом наукової роботи автора та відображають оригінальний підхід до дослідження участі громади в муніципальному управлінні. Сформовані рекомендації у якості підґрунтя мають науковий базис – теоретичні положення та результати прикладних досліджень, що зокрема засвідчено посиланням на відповідні джерела.

Положення, сформульовані у роботі К.Ю. Акулою, мають наукову новизну, є логічними та аргументованими. Запропоновані удосконалені дефініції понять «громада», «муніципальне управління» та «участь у муніципальному управлінні», нова концептуальна схема інституціональної участі громади у муніципальному управлінні в Україні, імплементація в Україні досвіду німецького *verein* як форми самоорганізації населення.

У роботі висвітлені питання міжнародної нормативно-правової регуляції участі громади в муніципальному управлінні, проаналізовано рекомендації, які Україна отримала від інституцій Європейського Союзу щодо вдосконалення системи місцевого самоврядування, узагальнені рівні нормативно-правової регуляції питань участі громади в муніципальному управлінні в Україні із зазначенням питань, які потребують подальшого вирішення. Також проаналізовано виклики та нормативні суперечності, які властиві національній системі муніципального управління в умовах дії правового режиму воєнного стану.

У дисертації обґрунтовані механізми вдосконалення участі громади в муніципальному управлінні в Україні, а також питання, пов'язані з підвищенням соціальної активності її членів, рівня обізнаності щодо участі у вирішенні її питань, підвищення згуртованості всередині самої спільноти.

Заслужують уваги позиції щодо аналізу практик, які наразі лише впроваджуються в Україні, зокрема впровадження інструментів соціальної медіації та адвокації у взаємодії членів громади та муніципальної влади, особливо при вирішенні конфліктних запитань; створення колаборацій із соціальними медіа, експертами, лідерами думок; впровадження реальної, а не декларативної систематичної роботи зі всіма категоріями населення,

особливо з молоддю; пошук нових форм самоорганізації населення.

Варто відзначити, що дисертація є закінченою науковою працею, в якій надані наукові результати мають теоретичну та практичну значимість. Безсумнівним доробком здобувачки Акули Катерини Юріївни, є досить вдале поєднання в ході дослідження своїх наукових міркувань з практикою управлінської діяльності у період суспільних трансформацій в Україні. Підсумовуючи, треба зазначити, що незважаючи на значну кількість поставлених завдань, дисертантка вирішила їх доволі успішно.

Дискусійні положення та зауваження щодо дисертаційного дослідження.

Оцінюючи в цілому позитивно прорецензовану дисертаційну роботу, маємо певні зауваження:

1. У авторській розробленій автором схемі сучасної інституціональної моделі участі громади у муніципальному управлінні в Україні (с.68) є представленим блок індикаторів успішності системи муніципального управління, який включає рівень задоволеності громадян, оцінку ефективності прийнятих рішень та розвиток громадянського суспільства. На нашу думку, потребує додаткового пояснення питання щодо того, за якими критеріями та методиками мають оцінюватись зазначені показники, зокрема ефективності та успішності.

2. У створеній автором порівняльній схемі інституціональних засад участі громади в муніципальному управлінні (с.76) розглянуті системи України та ФРН. На нашу думку, доцільним було б обґрунтувати, чому саме автор звертається до досвіду цієї країни у своїй дисертаційній роботі.

3. У підрозділі 3.1 автор розглядає соціальну рекогносцировку громади як підґрунтя удосконалення її участі в муніципальному управлінні (с. 123-141), зокрема через створення її профілю та паспорта. Як ви вважаєте, чи достатнім для оцінки реального потенціалу є врахування її об'єктивних показників (чисельність населення, рівень освіти мешканців громади тощо), чи також мають значення суб'єктивні складові – рівень активності її членів, готовності до участі у житті громади тощо.

Висловлені зауваження та рекомендації не знижують загальної позитивної оцінки дисертаційної роботи, спрямованої на вирішення актуальних завдань у сфері публічного управління та адміністрування.

Загальний висновок

Дисертаційна робота здобувачки Акули Катерини Юріївни «Участь громади в муніципальному управлінні» є завершеним, логічним, послідовним та науково обґрунтованим науковим дослідженням, виконаним самостійно автором на актуальну тему.

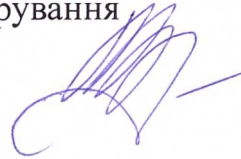
Робота повністю відповідає вимогам, що ставляться до дисертації на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування», а саме: вона виконана на актуальну тему, сформульовані в ній наукові положення, висновки та

рекомедації є обґрунтованими, достовірними, містять наукову новизну та мають практичну значущість.

Виходячи з вищевикладеного, вважаю що Дисертаційна робота здобувачки Акули Катерини Юріївни «Участь громади в муніципальному управлінні» відповідає спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» та відповідає вимогам постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» від 12 січня 2022 року № 44, а її автор Акула Катерина Юріївна заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування».

Офіційний рецензент:

доктор наук з державного управління, професор,
професор кафедри управління та адміністрування
Запорізького національного університету

Марина АЖАЖА